

De energietransitie? Voer het gesprek over publieke belangen!

In Nederland werken we toe naar het energiesysteem van de toekomst. In 2050 willen we een klimaatneutraal systeem gerealiseerd hebben, en hier werken we op alle schaalniveaus hard aan. Technisch is er op dit moment al een heleboel mogelijk, maar de échte uitdaging is het maatschappelijk debat. De energietransitie raakt de samenleving direct, zowel particulieren als ondernemers. Het is tijd dat gemeenteraden en Provinciale staten het gesprek hierover durven te voeren: niet over tiphoogtes van turbines, niet over de effectiviteit van een vijfdegeneratie warmtenet, maar over wat écht telt – **in wat voor samenleving willen we leven en hoe laten we die achter?** Als we nonchalant omgaan met onze publieke belangen, gaan we blind een toekomst tegemoet waar niemand echt voor heeft gekozen.

Publieke belangen in de energietransitie

Met de energiecrisis in 2022, toen de energieprijzen omhoog schoten en huishoudens in Nederland hun energierekening niet meer konden betalen, beseften we het opeens weer allemaal: energie is een nutsvoorziening en moet **betaalbaar** zijn voor iedereen.

Windmolens op het land van de boeren, waarmee zij goud geld verdienen, maar die het uitzicht van hun burens bepalen, zonder dat zij daar een cent voor terugzien. Hier speelt de 'NIMBY-discussie': wat is **ruimtelijke kwaliteit**, en hoe willen we die vormgeven?

De vragen stapelen zich op: wat is **rechtvaardig** in deze situatie? Hoe worden de lusten en lasten verdeeld? Is een windmolen in de tuin van je burens minder erg als je daar ook een financiële compensatie voor krijgt? Maar hoe voer je de discussie over lusten en lasten op een eerlijke en logische manier? En wanneer vinden we de situatie rechtvaardig als er in naast elkaar gelegen wijken grote verschillen bestaan tussen energieoplossingen?

En hoe zit het met **participatie** in dit voorbeeld? Hebben de burgers mee mogen besluiten over dit

soort vraagstukken? Op welke manier wordt er omgegaan met initiatieven?

Dragen de initiatieven daarnaast ook bij aan een **economisch krachtige** samenleving?

In meerdere provincies kunnen nieuwe woonwijken niet meer aangesloten worden op het elektriciteitsnet en netbeheerders beginnen met berichten te sturen op slim laden. De zorgen over de **betrouwbaarheid** van het energiesysteem beginnen zich serieus en breed te verspreiden.

Met de komst van digitalisering, *smart energy systems* en nieuwsberichten over ministers die onze wasmachines kunnen besturen¹, komen er toch vragen naar boven over de **veiligheid** en privacy van ons energieverbruik. Hoe zal dit er in de toekomst uitzien?

Tot slot: hoe zorgen we er met z'n allen voor dat we een **duurzaam** energiesysteem hebben? En wat is dan duurzaam? Zetten we in op circulariteit, toekomstbestendigheid én 'netto nul' koolstofemissies?

Al deze vragen gaan over **publieke belangen**. Het Nationaal Plan Energiesysteem (NPE) gaat uit van acht publieke belangen waar het energiesysteem van de toekomst rekening mee moet houden. De kamerbrief van 18 juni 2025² over de stimulans voor het ontwikkelen van lokale energiesystemen biedt meer ruimte voor de invulling van lokale publieke belangen.

Geen blauwdruk, maar maatwerk

Er bestaat **geen landelijke standaardoplossing** voor publieke belangen. Elk gebied heeft zijn eigen waarden, zorgen en kansen. Er is geen goed of fout antwoord als we het hebben over publieke belangen. Wél zien we dat het goed is als dit gesprek gevoerd wordt.

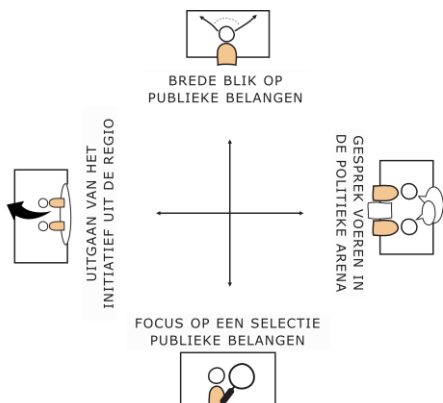
Op die manier openen er zich **meer kansen** voor het verbinden van opgaven zoals woningbouw en economische ontwikkeling. Zo ontstaat er **meer ruimte** voor alle lagen van de samenleving om begrip en inzicht te krijgen, én mee te doen aan de invulling van de energietransitie. Bovenal laat het gesprek over publieke belangen zien welke toekomst er voor de directe leefomgeving voor ogen staat en wat we daarin écht willen. Met daarbij de essentiële vraag: wat kunt u daar nu voor doen en wat is daarin echt noodzakelijk?

¹ Energieminister Jetten: 'Nee ik kom uw wasmachine niet uitzetten' (24 januari 2024) – NOS, via: <https://nos.nl/artikel/2506096-energieminister-jetten-nee-ik-kom-uw-wasmachine-niet-uitzetten>

² Kamerbrief: Decentrale ontwikkeling energiesysteem (18 juni 2025) – Ministerie van Klimaat en Groene Groei, via: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2025/06/19/decentrale-ontwikkeling-van-het-energiesysteem>.

Twee assen om het gesprek te structureren

Het gesprek over het energiesysteem van de toekomst kan op elke plek anders gevoerd worden. Hierin zien wij twee assen.

Twee assen voor het gesprek over de publieke belangen en de rol van de overheid.

De ene as gaat over **waar het gesprek gevoerd wordt**. Wie voert het gesprek? Laat u de samenleving het voortouw nemen, met draagvlak en lokale creativiteit tot gevolg, maar met het risico dat sommige groepen afhaken? Of neemt u de regie als politiek, waardoor u richting geeft, maar mogelijk draagvlak verliest? Voor elk van deze twee uitersten is iets te zeggen.

Als het initiatief **bij de maatschappij** ligt, is het draagvlak vaak groter en is lokaal eigendom vanzelfsprekender. Tegelijkertijd speelt in dit geval het risico dat niet iedereen mee kan doen en dat alleen een exclusieve groep meekomt in de transitie.

Door het gesprek **in de politieke arena** te voeren, zorgen we ervoor dat het gesprek over de energietransitie in de breedte van de hele samenleving wordt gevoerd.

De andere as focust op de **publieke belangen**. Praat u over *alle* publieke belangen, met het gevaar van eindeloze afwegingen en besluiteloosheid? Of kiest u scherp voor een paar waarden die voor uw gebied heilig zijn, en durft u die te verdedigen en te verdiepen?

Een brede blik op **alle publieke belangen** zorgt ervoor dat er verder gekeken wordt dan de 'standaard' publieke belangen in het energiesysteem: betaalbaarheid, betrouwbaarheid en duurzaamheid. Met name als deze belangen alleen vanuit de technisch-economische hoek benaderd worden, mist het maatschappelijk perspectief in het gesprek.

Tegelijkertijd helpt het om te focussen op een **selectie van publieke belangen**. Door te veel publieke belangen mee te nemen, ontstaat het risico dat er geen keuzes gemaakt worden omdat de afweging tussen publieke belangen vaak eindeloos complex is.

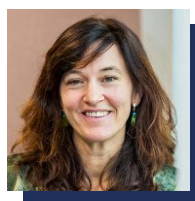
De twee assen geven helder inzicht en bieden richting: hoe werkt het nu in uw regio, welke waarden staan voorop, en welke ontwikkeling wilt u geven aan uw gemeente? Ze kunnen **een nieuw perspectief** openen op de aanpak van de energietransitie en de rol die de overheid daarin kiest? Tegelijkertijd brengen ze ook uitdagende vragen aan het licht: wat als er geen initiatief komt vanuit de samenleving? Hoe borgt u het langetermijnperspectief in de besluitvorming? En hoe komt u tot keuzes die recht doen aan complexe belangen en toekomstbestendigheid?

Voer het gesprek!

Ja, het is ingewikkeld om publieke belangen te definiëren en te wegen. Maar juist daarom is het essentieel. Volksvertegenwoordigers en ambtenaren: start het gesprek, zet de publieke waarden centraal, en verbind de energietransitie aan **de toekomst die uw regio verdient!** Bepaal vandaag over welke publieke belangen er voor uw gebied niet te onderhandelen valt. Veranker die waarden in uw beleid. Verbind er concrete keuzes en projecten aan waardoor de technische keuzes gemaakt kunnen worden vanuit een maatschappelijke voedingsbodem. En leg helder uit aan uw inwoners waarom u deze keuzes maakt, ook als ze pijn doen. **De samenleving wacht op uw visie** – niet op een technisch energierapport, maar een maatschappelijk kompas.

WIE DAT DOEN

Neem contact op met onze adviseurs

Eva de Ruiter

✉ e.deruiter@berenschot.nl

☎ +316 12705970

Regine Wagenaar

✉ r.wagenaar@berenschot.nl

☎ +316 57540312